

วิเคราะห์พระสูตรในการสอนผู้ที่มีใช้พุทธศาสนิกชนในคัมภีร์

พระพุทธศาสนาเถรวาท

An Analysis of Suttas for Teaching Non-Buddhists in Theravada Buddhist Scriptures

สามเณรภูวนาท คำหมู่*

Received: 04/01/2022

วัดอาสาสงคราม สมุทรปราการ

Revised: 11/02/2022

Samanera Phuvanat Khammoo*

Accepted: 15/03/2022

Asongkram Monastery, Samut Prakan, Thailand

Corresponding Author Email: phuvanat.khammoo@gmail.com*

Cite: Khammoo, S. P. (2022). An Analysis of Suttas for Teaching Non-Buddhists in Theravada Buddhist Scriptures. *Journal of Dhamma for Life*, 28(1), 37-53.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์พระสูตรในการสอนผู้ที่มีใช้พุทธศาสนิกชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท จากในปริจเฉททั้ง 2 ที่ศึกษาพบว่า แบ่งเป็นปริจเฉทที่ 1 จำนวน 29 พระสูตร ปริจเฉทที่ 2 จำนวน 26 พระสูตร อันมาจากแนวทางของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสที่ได้มีจุดประสงค์ให้การศึกษาศรีพระสูตรต่างๆ ของบุคคลผู้ยังไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา คุุให้สัผู้ับถือพระพุทธศาสนาให้่ง่ายและรวดเร็วขึ้น จุดมุ่งหมายในการศึกษานั้นใช้วิธีการสังเกต วิเคราะห์ และตีความ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ จากพระสูตรในทั้ง 2 ปริจเฉทนี้มีความสอดคล้องกันในเรื่องของความไม่ประมาทในการที่จะละความชั่ว ทางกาย วาจา และใจ กระทำ ความดีและพัฒนาจิตใจนั้นให้่องใสเป็นหมุดหมายสำคัญสำหรับบุคคลผู้ได้ศึกษาพระสูตรแล้วนำไปปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ซึ่งจะมีผลานิสงส์อันสูงต่อบุคคลผู้ปฏิบัติ เมื่อได้มีโอกาสมาพบเจอพระพุทธศาสนา มีโอกาสได้ฟังพระสัธรรมอันพระองค์ได้ทรงแสดงแล้วซึ่งประกอบตนอยู่บนความไม่ประมาท

คำสำคัญ: พระสูตร; การสอนผู้ที่มีใช้พุทธศาสนิกชน; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

The purpose of this article is to investigate and examine sutras used to instruct non-Buddhists in Theravada Buddhist scriptures. From the two examinations

conducted, it was determined that the first theme has 29 sutras and the second theme contains 26 sutras. The study derived from the recommendations of Somdet Phramaha Samanachao Kromphraya Wachirayanawarorot, whose intent is to make the study of the numerous sutras by non-Buddhist laypeople easier and quicker. The purpose of education is to generate new knowledge through observation, analysis, and interpretation. According to the sutras in these two chapters, heedlessness in forsaking evil in body, speech, and mind constitutes a consensus. Doing good deeds and cultivating a clear mind are crucial milestones for a person who has thoroughly learned and implemented the sutra, which will result in great merit for the practitioner. Buddhism had the opportunity to hear the true lessons that he had already demonstrated, based on heedlessness, when it met Buddhism.

Keywords: Suttas; Teaching Non-Buddhists; Theravada Buddhist

1. บทนำ

พระสูตรที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสสั่งสอน ฆราวาสนั้น มีมากมายยิ่งนัก ไม่ว่าจะเป็นพระสูตรที่เกี่ยวกับบุคคลที่ยังไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ก็ดี ที่นับถือพระพุทธศาสนา แล้วก็ดี และอีกอีกมาก แต่จะยกมาแค่ 15 พระสูตรที่มีมาในปริจเฉทที่ 1 และ ปริจเฉทที่ 2 เพียงบางพระสูตรเท่านั้น เพื่อยกตัวอย่างแก่ผู้ที่ได้อ่านเนื้อหาของพระสูตรที่ได้ยกขึ้นมาพอเป็นสังเขป และสรุปใจความสำคัญของพระสูตร ว่า พระสูตรนี้มีใจความว่าอย่างไร พระสูตรนี้แสดงแก่ใคร พร้อมทั้งยกที่มาของแต่ละพระสูตรว่ามาจากที่ไหน แสดงแก่ใคร เป็นต้น เนื้อหาในปริจเฉทที่ 1 นั้น เป็นพระสูตรต่าง ๆ ที่เหมาะแก่การเรียนรู้หรือถ่ายทอดแก่บุคคล มากมายที่ยังไม่นับถือบวรพระพุทธศาสนา แต่ถึงกระนั้นผู้ที่นับถือแล้วก็สามารถที่จะศึกษาหลักธรรมเหล่านี้ได้ เพราะว่าคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ไม่ได้กีดกันผู้ใดหรือบุคคลในระดับใด ชนชาติใด เป็นพระสัทธรรมที่มีลักษณะเปิดที่กว้าง แต่การที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงจัดไว้เป็นหมวดหมู่ไว้ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษา และเหมาะสมกับกาลเวลา เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งพระสูตรในปริจเฉทที่ 1 นี้มีทั้งหมด 29 พระสูตร แต่จะนำมาเพียง 7 พระสูตร พอสังเขป

เนื้อหาในปริจเฉทที่ 2 นั้น เป็นพระสูตรต่าง ๆ ที่เหมาะแก่การเรียนรู้หรือถ่ายทอดต่อบุคคล มากมายผู้นับถือบวรพระพุทธศาสนา ที่ได้ชื่อว่าเป็นอุบาสกหรืออุบาสิกาทั้งหลายก็ดีหรือชาวพุทธทั่วไปก็ดี โดยพระสูตรในปริจเฉทที่ 2 นั้น โดยส่วนมากจะเป็นข้อควรประพฤติ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมให้มีความเจริญ และประกอบไปด้วยความไม่ประมาท ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา เป็น

พระสูตรที่ตรัสถึงธรรมชาติของบุคคล หรือหลักธรรมเพื่อความสามัคคี หลักในการแสวงหาโดยชอบ หลักการใช้และบริหารทรัพย์ เป็นต้น ดังที่กล่าวไว้แล้ว ในปริจเฉทที่ 1 ว่าคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ไม่ได้กีดกันผู้ใดหรือระดับของผู้คน จึงเป็นพระสัทธรรมที่มีลักษณะเปิดกว้าง ดังนั้น บุคคลทั่วไปหรือภิกษุสามเณร ก็สามารถที่จะเข้ามาศึกษาได้ตามความต้องการ ซึ่งในทุก ๆ พระสูตรนั้น ล้วนแต่ให้สติปัญญาอันเป็นทางแห่งมรรค และให้หลักการดำเนินชีวิตที่ดีตามแนวทางพระพุทธศาสนาอย่างมาก เนื้อหาพระสูตรในปริจเฉทที่ 2 นั้น มีอยู่ 26 พระสูตร แต่จะเลือกมาเพียง 8 พระสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พอสังเขป ดังต่อไปนี้

2. พระสูตรสำหรับสอนบุคคลผู้ยังไม่นับถือในพระพุทธศาสนา กาลามสูตร

2.1 กาลามสูตร

กาลามสูตรพบในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต เป็นพระสูตรที่สำคัญสูตรหนึ่งในพระพุทธศาสนา ในพระไตรปิฎก อกาลามสูตร ไม่ได้มีปรากฏอยู่ หากแต่ชื่อว่า เกสปุตตสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทั้งนี้ ก็เพราะว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระสูตรนี้ แก่ชาวกะลामะ ซึ่งอยู่ในเกสปุตตนิคม เพราะฉะนั้น จึงตั้งชื่อพระสูตร ตามชื่อ ของนิคม นี้ว่า เกสปุตตสูตร แต่คนที่อยู่ในนิคม หรือตำบลนี้เป็นเชื้อสาย หรือมีสกุลเดียวกัน คือ สกุลกาลามะ เพราะฉะนั้น เขาจึงเรียกพระสูตรนี้ว่า เกสปุตตสูตร แต่ชาวโลกทั่วไป มักจะเรียกพระสูตรนี้ว่า กาลามสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงธรรม แก่ชาวนิคมเกสปุตตะแห่ง แคว้นกาลามะ ผู้ทูลถามถึง สมณพราหมณ์ต่าง ๆ ที่ยกย่องวาทะของตนข่มผู้อื่น โดยตรัสสอนมิให้เชื่อ ในเหตุ 10 ประการ และทรงสอนให้สอบสวนให้รู้ด้วยตนเองแล้วได้ตรัสถามให้เห็นจริงในโทษของ ความโลภ ความคิดประทุษร้าย ความหลง และคุณของความไม่โลภ ไม่คิดประทุษร้าย ไม่หลง ทรงตรัสสอนเรื่องการเจริญพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และได้ตรัสต่อไปว่า ผู้ที่มีจิตไม่ผูกเวร ไม่พยาบาท ไม่เศร้าหมอง มีจิตบริสุทธิ์ ย่อมวางใจได้ 4 อย่างคือ

- 1) ถ้าผลของความชั่ว มีตนก็จะเข้าถึงสุคติโลก สวรรค์
- 2) ถ้าผลของความดีความชั่วไม่มี ก็รักษาตัวให้มีความสุขได้ในโลกปัจจุบัน
- 3) ถ้าบาปเป็นอันทำตนไม่ทำบาปก็คงจะไม่ประสบทุกข์ ตรัสสอนแล้วนั้น และเหตุ 10
- 4) ถ้าบาปไม่เป็นอันทำก็เห็นตัวเองว่าบริสุทธิ์ทั้งสองทาง ซึ่งชาวกาลามะกราบทูลเห็น

ด้วยกัน

ความวางใจหรืออุ่งใจ 4 ประการ ที่พระพุทธเจ้าที่ทรง ตรัสสอนแล้วนั้น และเหตุ 10 ประการ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสสอนมิให้เชื่อนั้น มีดังต่อไปนี้

- 1) มา อนุสสเวน คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา

- 2) มา ปรมปราย คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
- 3) มา อิติกราย คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ
- 4) มา ปิฎกสมุททาเนน คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำรา หรือคัมภีร์
- 5) มา ตกุกเหตุ คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรกะ (คิดเอาตามเหตุผลของตนเอง)
- 6) มา นยเหตุ คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะอนุমান (คาดคะเน)
- 7) มา อากาการปริวิตกเกน คือ อย่าปลงใจเชื่อ ตามอาการที่ปรากฏ
- 8) มา ทิฎฐินิฆมานกขนติยา คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่ตนพินิจไว้แล้ว
- 9) มา ภาพรูปตา คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณ์น่าจะเป็นไปได้
- 10) มา สมโณ โน ครุติ คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา

ต่อเมื่อใด รู้เข้าใจด้วยตนว่า ธรรมเหล่านั้น เป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว ควรละหรือถือปฏิบัติตามนั้น อธิบายความคือ เมื่อใดที่เห็นและเข้าใจในสิ่งที่ตนสงสัยนั้นว่า เป็นสิ่งที่ หรือสิ่งที่ชั่ว มีประโยชน์หรือโทษประการใด ใครควรดูอย่างแยบคายแล้ว จึงควรที่จะละทิ้ง หรือปฏิบัติตามสิ่งนั้น ๆ ตามความเหมาะสมที่เกิดจากการพิจารณา โดยปัญญาอย่างแยบคายนั้น

2.2 ภัททียสูตร

ภัททียสูตรนี้ มาในพระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย จตุกนิบาต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีเนื้อหาในพระสูตรโดยสังเขป คือ สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลา ป่ามหาวัน ใกล้เมืองเวสาลี ครั้งนั้นแล ภัททียลิจฉวีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ถวายอภิवाทแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้สดับมาดังนี้ว่า พระสมณโคดมทรงมีมายาย่อมทรงรู้มายาเครื่องกลับใจสาวกของ พวกอัญญเดียรถีย์ ให้มานับถือพวก เขาเหล่านั้น พวกนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า พระสมณโคดมทรงมีมายาย่อมทรงรู้มายาเครื่องกลับใจสาวกของ พวกอัญญเดียรถีย์ให้มานับถือ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนเหล่านั้น เป็นอันกล่าวตามที่พระผู้มีพระภาค เจ้าตรัสแลหรือ ไม่ได้กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยคำไม่เป็นจริงย่อมพยากรณ์ธรรมสมควรแก่ธรรม และการคล้อยตามวาทะอันชอบแก่เหตุใด ๆ ย่อมไม่มาถึงฐานะอันควรตีเตียนแลหรือ แท้จริงข้าพระองค์ไม่ประสงค์จะกล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเลย พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสถึงเหตุที่ไม่พึงเชื่อ 10 ประการ ดังในกาลามสูตรที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น และยังทรงตรัสต่อว่า ท่านจะพึงสำคัญความข้อ นั้นเป็นไฉน ความโลภเมื่อเกิดขึ้นภายในบุคคล ย่อมเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ หรือเพื่อมิใช่ประโยชน์ ดูก่อนภัททียะ ก็บุคคลผู้โลภมาก ถูกความโลภครอบงำ ย่ำยีจิต ย่อมฆ่าสัตว์ก็ได้ ลักทรัพย์ก็ได้ คบชู้ก็ได้ พุดเท็จก็ได้ ย่อมชักชวนผู้อื่นเพื่อความเป็นอย่างนั้น ก็ได้ ข้อนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อทุกข์ตลอดกาลนานๆ หากกล่าวโดยสรุปความในพระสูตรนี้ พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนในเรื่องเหตุที่ไม่พึงเชื่อ 10 ประการ และพุดถึงลักษณะของบัณฑิตว่าเป็นเช่นไร

คือ บัณฑิตหรือคนดีนั้นย่อม พุดจาซักชวนให้ผู้คนละความโลภ ความโกรธ ความหลง และสาร์มมะ และสอนให้ผู้คนละอุปกิเลสทั้ง 16 ประการ เพื่อประโยชน์ และแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์แม้ในคำอัน เปล่า อันเท็จทั้งหลายนั้นด้วย ดังเช่น ในตอนท้ายของพระสูตรนี้ที่ภททิกกิจฉวี ได้กราบทูลแด่ พระพุทธเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มายาเครื่องกลับใจนี้คืนังงามนัก ถ้าญาติสาโลหิตอันเป็นที่รัก ของข้าพระองค์ จึงกลับใจมาด้วยมายา เป็นเครื่องกลับใจชนิดนี้ ข้อนั้นจะพึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อสุข แก่บรรดาญาติสาโลหิตอันเป็นที่รักของข้าพระองค์ตลอดกาลนาน (มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, 2549)

2.3 สีสสูตร

สีสูตรในที่นี้เป็นเนื้อหาที่มีมาใน พระวินัยปิฎก เล่มที่ 5 มหาวรรค ภาค 2 เป็นเรื่องของ สี เสนาบติที่ได้ดำริเข้าเฝ้าพระพุทธผู้มีพระภาค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระสูตรนี้มี ลักษณะเป็นการตอบข้อกล่าวหา หรือคำนิทานที่ผู้คนทั้งหลายมีต่อพระพุทธเจ้า โดยการที่พระองค์ได้ ยอมรับ และแปลงคำที่ว่าร้ายและคำนิทานทั้งหลายเหล่านั้น ให้เป็นธรรมดั่งเนื้อหาโดยสังเขป ในพระ สูตรนี้ว่า

“โดยสมัยนั้น เจ้าลิจฉวีผู้มีชื่อเสียง มีคนรู้จัก นั่งประชุมพร้อมกัน ณ ท้องพระโรง ต่างพากัน ตรีสกล่าวสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ โดยอเนกปริยาย และเวลานั้น สีเสนา บติผู้เป็นสาวกของนิครนถ์ นั่งอยู่ในที่ประชุมนั้นด้วย จึงคิดว่าพระพุทธผู้มีพระภาคพระองค์นั้น จักเป็นพระ อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยไม่ต้องสงสัยเลย คงเป็นความจริง เหตุนี้เรจักไปเข้าเฝ้าสมณผู้โคดม เสร็จแล้วจึงได้ไปหานิครนถ์นาฏบุตร แล้วจึงบอกว่า ท่านเจ้าข้า เราขอยากไปเข้าเฝ้าสมณผู้โคดม นิครนถ์นาฏบุตรจึงค้ำว่า ท่านสีหะ โฉนจึงจักไปเฝ้าสมณผู้โคดมเล่า ขณะนั้น ความอยากที่จะไปเข้า เฝ้าพระพุทธผู้มีพระภาคเจ้าของสีเสนาบติได้ล้มเลิกไป ถึง 3 ครั้ง ๆ สุดท้ายจึงตรัสสนใจเข้าไปเฝ้าพระพุทธ ผู้มีพระภาคเจ้า และได้กราบทูลเรื่องนี้แก่พระพุทธผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า กระหม่อมทราบมาว่า พระพุทธองค์ ได้ทรงแสดงธรรมเพื่อการไม่กระทำ ทรงแนะนำเหล่าพระสาวกตามแนวนั้นดังนี้ ได้ กล่าวตามพระพุทธผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ไม่กล่าวต่อพระพุทธผู้มีพระภาคเจ้าด้วยคำอันเท็จ และถ้อยคำที่สมควร พุดบางอย่างที่มีเหตุมีผล จะไม่มาถึงฐานะที่ปุถุชนจะพึงติเตียนได้หรือ กระหม่อมไม่ประสงค์ที่จะ กล่าวต่อพระองค์เลยพระเจ้าข้า”

พระพุทธผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “มีอยู่จริง” สีหะ กล่าวคือ พระพุทธองค์ยอมรับทุกข้อกล่าวหา และได้ตรัสอธิบายเพิ่มเติม ถึงเหตุที่เขากล่าวหาว่า ดูก่อนสีหะ ก็เหตุที่เขาว่ากล่าวหาเรานั้น ชื่อว่า กล่าวถูกเป็นเช่นไร ดูก่อนสีหะเพราะเรากล่าวการไม่ทำกายทุจริต วิจทุจริต มโนทุจริต เรากล่าวว่า ไม่ทำสิ่งเป็นบาปเป็นอกุศลหลายอย่างนี้แล เป็นต้น

ให้เข้าใจง่ายขึ้นว่า พระพุทธเจ้าได้ยอมรับและได้อธิบายทุกประเด็น คือ เขากล่าวความขาดสูญ แสดงธรรมเพื่อความขาดสูญ และได้ทรงอธิบายเพิ่มว่า พระองค์กล่าวความขาดสูญแห่งราคะ โทสะ โมหะ พระองค์กล่าวขาดสูญแห่งสถานะอันเป็นบาปอกุศลหลายอย่าง เขากล่าวว่าพระองค์แสดงธรรมเพื่อความรังเกียจ และแนะนำสาวกเช่นนั้น พระองค์อธิบายว่า พระองค์เกียจกายทุจริต วิจิทุจริต มโนทุจริต ทรงรังเกียจแห่งสถานะอันเป็นบาปอกุศลหลายอย่าง เขากล่าวว่าพระองค์ว่า แสดงธรรมเพื่อกำจัด พระองค์อธิบายว่า พระองค์ทรงแสดงธรรมกำจัดราคะ โทสะ โมหะ ทรงกำจัดแห่งสถานะอันเป็นบาปอกุศลหลายอย่าง ดังนี้เป็นต้น พอเสนาบดีได้ฟังแล้วจึงได้สรรเสริญภาษิตพระพุทธเจ้าและแสดงตนเป็นอุบาสกในศาสนาอีกด้วย

2.4 จุนทสูตร

จุนทสูตรนี้ มาในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสสอนเรื่องของกุศลกรรมบถ 10 ประการ (กายกรรม 3 วิจิกรรม 4 มโนกรรม 3) แก่นายจุนทมารบุตร ณ ส่วนมะม่วงของนายจุนทมารบุตร ใกล้เมืองปาวา ครั้งนั้น นายจุนท ได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ๆ ได้ทรงตรัสกับนายจุนท ว่า ดูก่อนจุนท เธอชอบใจความสะอาดของใครหนอ นายจุนท กราบทูลว่า ข้าพระเจ้าชอบใจความสะอาดของพราหมณ์ชาวปัจฉาภูมิ ข้าพระองค์ชอบใจชอบใจความสะอาดของพราหมณ์เหล่านั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสถามอีกว่า พราหมณ์ชาวปัจฉาภูมิเหล่านั้น ได้บัญญัติความสะอาดไว้อย่างไรเล่า นายจุนทได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เหล่าพราหมณ์ชาวปัจฉาภูมินั้น ย่อมชักชวนสาวกทั้งหลายอย่างนี้ว่า มาเถิด บรูษผู้เจริญ ท่านลุกขึ้น จากที่นอนแต่เช้าตรู่จึงจับต้องแผ่นดิน ถ้าไม่จับต้องแผ่นดิน จึงจับต้องคัมภีร์ สด ถ้าไม่จับต้องคัมภีร์ สด จึงจับต้องหญ้าเขียวสด ถ้าไม่จับต้องหญ้าเขียวสด ฟิงบ่าเรอไฟ ถ้าไม่บ่าเรอไฟ จึงประนมอัญชลีนอบ น้อมพระอาทิตย์ ถ้าไม่ประนมอัญชลีนอบน้อมพระอาทิตย์ จึงลงน้ำ 3 ครั้ง ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้า ดังนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกพราหมณ์ชาวปัจฉาภูมีย่อมบัญญัติความสะอาดอย่างนี้แล ข้าพระองค์ชอบใจความสะอาดของพราหมณ์พวกนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสว่า พวกพราหมณ์ชาวปัจฉาภูมิ บัญญัติความสะอาดโดยประการอื่นส่วนความสะอาดในวินัยของ พระอริยะ ย่อมมีโดยประการอื่น ซึ่งพระดำรัสนี้ก็ยังคงความสงสัยให้เกิดขึ้นแก่นายจุนท และได้กล่าวถามพระองค์ ถึง ความสะอาด ในวินัยของพระอริยะทั้งหลาย พระพุทธองค์จึงได้ตรัสสอนถึง ความไม่สะอาด ที่เรียกว่า “อกุศลกรรมบถ 10” คือการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจในกาม นี้เรียกว่าความไม่สะอาดทางกาย การพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ เหล่านี้เรียกว่า ความไม่สะอาดทางวาจา ความโลภ คิดพยาบาท ไม่เห็นตามคลองธรรม นี้เรียกว่าความไม่สะอาดทางใจ ทรงได้ตรัสต่อถึง ความสะอาดที่พระองค์ ทรงเรียกว่า “กุศลกรรมบถ 10” คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤตินอกใจในกาม นี้เรียกว่าความสะอาดทางกาย การไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่

พูดเพื่อเจ้า นี้เรียกว่าความสะอาดทางวาจา ความไม่โลภ การไม่คิดพยาบาท การเห็นตามคลองธรรม นี้เรียกว่าความสะอาดทางใจหลังจากที่นายจุนทกัมมารบุตรนั้น ได้ฟังพระผู้มีพระภาคตรัส อย่างนั้น แล้ว ได้กราบทูลสรรเสริญภาชิตพระองค์มากมาย และกลายเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยตลอดชีวิต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532)

2.5 อุชชยสูตร

อุชชยสูตรนี้ มาในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งกล่าวถึงการยัญของพราหมณ์ โดยอุชชยพราหมณ์ได้ทูลถามพระพุทธเจ้า ซึ่งพระสูตรนั้นไม่ได้มีขนาดที่ยาวนัก จึงจะยกมาทั้งพระสูตรเพื่อการศึกษาและเสริมความเข้าใจให้มากยิ่งขึ้น ดังนี้

ในกาลนั้น อุชชยพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค แล้วได้ทูลถามว่า “แม้พระโคตมผู้เจริญก็กล่าวสรรเสริญยัญของพวกข้าพเจ้าหรือ” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ดูกรพราหมณ์ เรามิได้สรรเสริญยัญไปทุกอย่าง และมิได้ติเตียนยัญไปทุกอย่าง ดูกรพราหมณ์ ในยัญชนิดใดมีการ ฆ่าโค ฆ่าแพะ ฆ่าแกะ ฆ่าไก่ ฆ่าสุกร สัตว์ต่างชนิดถูกฆ่า ดูกรพราหมณ์ เราไม่สรรเสริญยัญเหล่านี้เพราะเหตุไร เพราะพระอรหันต์หรือผู้บรรลอรหัตตมก ย่อมไม่เกี่ยวข้องยัญเหล่านั้นเลย แต่ในยัญชนิดใด ไม่มีการฆ่าโค ไม่มีการฆ่าแพะ แกะ ไม่มีการฆ่าไก่ สุกร สัตว์ต่างชนิดไม่ถูกฆ่า เราย่อมสรรเสริญยัญเหล่านี้ คือ นิจทาน (สลากภัต) อนุกุลยัญ (ทานที่ฟังบูชา จึงให้ตามลำดับตระกูล โดยลำดับ) เพราะเหตุไร เพราะพระอรหันต์หรือผู้บรรลอรหัตตมรรค ย่อมเกี่ยวข้องกับยัญเหล่านั้น

มหายัญที่มีการริเริ่มใหญ่ คือ อัสนเมธ ปุริสเมธ การบูชา ชื่อสัมมาปาสวาชเปยยะ และนิรักคละ เหล่านั้น (คำทั้ง 5 คำหมายถึงมหายัญ 5 ประการของพราหมณ์ ได้แก่ อัศวเมธ คือ การฆ่าม้า บูชายัญ, ปุริสเมธ คือ การฆ่าคนบูชายัญ สัมมาปาสะ คือ การทำบ่วงแล้วขว้างไม้ลอดบ่วง ไม้ตกที่ไหน ทำพิธีบูชายัญที่นั่น, วาชเปยยะ คือ การตีเพื่อพลังหรือเพื่อชัยชนะ, นิรักคละ คือ ยัญไม่มีลิ้มหรือกลอน คือ ทัวไปไม่มีขีดขั้นจำกัด การฆ่าครบทุกอย่างบูชายัญ อนึ่ง มหายัญ 5 ประการนี้เดิมที่เป็นหลักสงเคราะห์ที่ดีงาม แต่พราหมณ์สมัยหนึ่งดัดแปลงเป็นการบูชายัญเพื่อผลประโยชน์ในทางลาภสักการะแก่ตน) ไม่มีผลมาก ในยัญใดมีการฆ่าแพะ แกะ โค และสัตว์ต่าง ๆ พระอริยะทั้งหลายผู้ดำเนินชอบ ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ย่อมไม่เกี่ยวข้องยัญนั้น แต่ยัญใดไม่มีการริเริ่ม เป็นอนุกุลยัญ ที่ชนทั้งหลายบูชาเสมอ และแพะ แกะ โค สัตว์ต่างๆ ไม่ถูกฆ่าในไต พระอริยะทั้งหลายผู้ดำเนินชอบผู้แสวงหาคุณใหญ่ย่อมสรรเสริญยัญนั้น นักปราชญ์ย่อมบูชาอย่างนี้ ยัญนี้มีผลมาก เพราะเมื่อบุคคลบูชาอยู่อย่างนี้ ย่อมมีแต่ความดีไม่มีความชั่ว และยัญย่อมไพบุลย์ ทั้งเทวดาย่อมล้อมล้อมไส นอกจากอุชชยสูตรนี้ยังมีอีกพระสูตรที่เกี่ยวกับ “ยัญ” ทั้งหลายเช่นกัน ซึ่งได้อธิบายไว้อย่างลึกซึ้งและน่าสนใจมีเนื้อหาที่มีขนาดยาว ชื่อพระสูตรว่า กุณฑนสูตร” มาในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรคโดย

เนื้อหาเป็นเรื่องราวของพราหมณ์กฏทันตะ ทูลถามยัญสมบัติ 3 ประการ และยัญอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัญสมบัติทั้ง 3 ประการ ผู้ใคร่ศึกษาสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ใน “กฏทันตสูตร”

2.6 มาตุโปสกสูตร

มาตุโปสกสูตรนี้ เป็นพระสูตรที่กล่าวได้ว่า พระพุทธองค์ได้ทรงยืนยัน และสรรเสริญเรื่องการดูแลมารดาและบิดาว่าเป็นกิจที่ควรทำอันประเสริฐ พระสูตรนี้มาใน พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีเนื้อหาดังนี้

เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี ครั้งนั้น มาตุโปสกพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตมผู้เจริญ ข้าพเจ้าแสวงหาภิกษาโดยชอบ แล้วเลี้ยงมารดาและบิดา ข้าพเจ้าทำเช่นนี้ ชื่อว่าทำกิจที่ควรทำหรือไม่? พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ชอบยิ่ง พราหมณ์ ท่านทำดังนี้ ชื่อว่าได้ทำกิจที่ควรทำแล้ว ด้วยว่า ผู้ใดแสวงหาภิกษาโดยชอบแล้ว เลี้ยงมารดาและบิดาผู้นั้นย่อมได้บุญเป็นอันมากฯ พระผู้มีพระภาคผู้พระสุตตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า “บุคคลใดเลี้ยงมารดาและบิดาโดยชอบ เพราะการบำรุงมารดาและบิดานั้น แล บัณฑิตย่อมสรรเสริญบุคคลนั้นในโลกนี้ที่เดียว บุคคลนั้นแหละไปจากโลกนี้แล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์ฯ” เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนี้แล้วมาตุโปสกพราหมณ์ได้สรรเสริญภาษิตของพระองค์โดยประการต่าง ๆ และเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549)

2.7 ภิกขกสูตร

ภิกขกสูตรนี้ เป็นพระสูตรที่ภิกขพราหมณ์กราบทูลพระพุทธองค์ว่า ตนเองก็เป็นผู้ขอพระพุทธองค์ ก็เป็นผู้ขอตั้งนั้น ภิกขพราหมณ์กับพระพุทธองค์นั้น จะแตกต่างกันอย่างไร พระสูตรนี้ได้มาใน พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีเนื้อความว่า ครั้งนั้น ภิกขพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์เป็นคนขอ พระองค์ก็เป็นผู้ขอ ในความขอนี้ เราจะต่างอะไรกัน พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “บุคคลหาชื่อว่าเป็นภิกษุเพียงด้วยการขอคนอื่นไม่ บุคคลสมาทานธรรมเป็นพิชหาชื่อว่าเป็นภิกษุได้ไม่ ผู้ใดในโลกนี้ละบุญและบาปเสียแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยการพิจารณา ผู้นั้นแลชื่อว่าเป็นภิกษุ” เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนี้แล้ว ภิกขพราหมณ์ได้สรรเสริญภาษิตของพระองค์โดยประการต่าง ๆ และเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต กล่าวโดยสรุปได้ว่า พระพุทธเจ้านั้นทรงตรัสว่า การที่จะ ชื่อว่า ภิกษุไม่ใช่เป็นได้ด้วยการขอผู้ใดในโลก ละบุญและบาป

ได้ประพาศิพพรหมจรรย์ด้วยการพิจารณา ถึงจะไม่ได้มีการขอ หรือไม่ได้นั่งผ้าห่มกาสาฬหพัศตร์ก็กล่าวได้ว่า บุคคลนั้นคือ “ภิกษุ” เป็นต้น

ทั้งหมดที่ยกมานี้ คือ พระสูตรที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดง และทรงตรัสสั่งสอนแก่บุคคลผู้ยังไม่แนบถือนในพระพุทธศาสนา จนเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา บ้างก็ บรรลุอริยมรรคผลตั้งแต่วินาทีแรกที่ได้ฟังธรรมจากพระศาสดา บ้างก็ ยกตนเป็นอุบาสก อุบาสิกา คอยทำนุบำรุงพระศาสนา เป็นต้น ฯ

3. พระสูตรสำหรับการสอนชาวพุทธที่เป็นคฤหัสถ์

3.1. สิงคาลโฆวาทสูตร

สิงคาลโฆวาทสูตรนี้ มาในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นพระสูตรหรือคำสอน ซึ่งประมวลหลักการดำเนินชีวิตของอารยชน และยังมีเนื้อหาสาระครอบคลุมเรื่องทางสังคม ซึ่งเป็นแบบแผนความประพฤติของคฤหัสถ์ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระสูตรนี้แก่สิงคาลกคฤหัสถ์บุตรสิงคาลกสูตรนั้น มีเนื้อหาโดยสรุปเพื่อความเข้าใจได้โดยง่าย ดังนี้

วันหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงเสด็จเข้าไปบิณฑบาตในเมืองราชคฤห์ เมื่อผ่านไปถึงใกล้ ๆ เมือง ก็ได้ทรงทอดพระเนตรเห็นมาณพคนหนึ่งชื่อว่า สิงคาลกะ ยืนกลางแจ้ง หันหน้าไปทางทิศต่าง ไหว้ทิศโน้น ทิศนี้ รวม 6 ทิศ พระองค์ก็ได้ทรงไต่ถามว่า ท่านทำอะไร ชายหนุ่มตอบว่า ข้าพระองค์กำลังไหว้ทิศ พระศาสดาตรัสถามอีกว่า ทำไมจึงไหว้แบบนั้น มาณพตอบว่า พ่อของกระผม ก่อนที่ท่านจะเสีย ท่านสั่งไว้ ให้กระผมปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อเพื่อจะได้เป็นลูกที่ดี พระศาสดาทรงตรัสว่า “ในวินัยของพระอริยเจ้า เขาไม่นอบน้อมทิศ 6 กันอย่างนี้”

มาณพได้แต่คิดสงสัยว่า ทิศในพระ “อริยวินัย” คือทิศอะไร พระได้ทรงอธิบายว่าให้มาณพเข้าใจได้โดยละเอียด พระองค์ได้ทรงแนะนำศีลาจารวัตรปฏิบัติ และทรงแนะนำให้เขาทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เพื่อการสะสมทรัพย์และในการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ แต่อย่าได้ละโมภหรือใช้สอยทรัพย์นั้น เพื่อประโยชน์ของตนเพียงผู้เดียว และไม่ใช้สอยทรัพย์อย่างโง่เขลา ทรงแนะนำให้ใช้ทรัพย์จำนวนหนึ่งในสี่เพื่อการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว หนึ่งในสี่ในการขยายอาชีพ หนึ่งในสี่ในการช่วยเหลือคนที่ต้องการความช่วยเหลือ และอีกหนึ่งในสี่เก็บไว้เป็นทุนสำรอง ซึ่งกล่าวได้ว่าพระสูตรนี้เป็นหนทางปฏิบัติของคฤหัสถ์ที่สมบูรณ์ โดยจะแยกคำสอนในพระสูตรนี้เป็นประเด็นที่ชัดเจนอย่างนี้

กรรมกิเลส 4

กรรมกิเลส 4 ประการที่อริยสาวกทั้งหลายละได้แล้ว ได้แก่ 1) ปาณาติบาต 2) อทินนาทาน 3) กาเมสุมิฉฉาจาร 4) มุสาวาท กรรมกิเลส 4 ประการนี้ ที่อริยสาวกนั้นละได้แล้ว กล่าวคือ สอนให้ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่กล่าวเท็จหรือวาจาอันลวง

เหตุ 4 ประการ (อคติ 4)

อริยสาวกทั้งหลายย่อมไม่ทำบาปกรรมโดยเหตุ 4 ประการ ได้แก่ 1) ย่อมไม่ถึงฉันทาคติ 2) ย่อมไม่ถึงโทสาคติ 3) ย่อมไม่ถึงโมหาคติ 4) ย่อมไม่ถึงภยาคติ กล่าวคือ พระองค์สอนให้ละอคติ 4 คือ ละความลำเอียงเพราะความรัก ความโกรธ ความหลง และความกลัว

อบายมุข 5 ประการ

อริยสาวกทั้งหลายไม่ต้องแฉะอบายมุข 5 ประการ ได้แก่ 1) การเสพของมีนเมาทั้งหลาย 2) การเที่ยวไปตามตรอกในเวลากลางคืน 3) การเที่ยวดูมหรสพ 4) การเล่นการพนัน 5) การคบคนชั่วเป็นมิตร 5) ความเกียจคร้าน ซึ่งทั้ง 5 ประการนี้เป็นอบายมุขแห่งโกศะทั้งหลาย (พระมหาสมณเจ้ากรมพระนยาวชิรญาณวโรรส, 2472)

สรุปความในสิดคาโลวาทสูตรนี้ คือ พระสูตรนี้พูดถึงวิธีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมของคฤหัสถ์ โดยพระพุทธเจ้าองค์ได้ตรัสในเรื่องของ กรรมกิเลส 4 อคติ 4 อบายมุข 5 โทษของอบายมุข 5 มิตรเทียม มิตรแท้ ทิศ 5 การบำรุงทิศ 5 สังคหธรรม 4 และเรื่องการบริหารซึ่งทรัพย์ ซึ่งสามารถจะกล่าวได้ว่าพระสูตรนี้เป็นพระสูตรที่มีเนื้อหาในการสอนคฤหัสถ์ที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากพระสูตรหนึ่ง

3.2 พัยคฆปัชชสูตร / ทิมขานสูตร

พัยคฆปัชชสูตร หรือ ทิมขานสูตร มาในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระสูตรนี้ได้ชื่อว่า “พัยคฆปัชชสูตร” เพราะทิมขานนั้นมี 2 ชื่อ โดยในพระสูตรพระพุทธองค์ทรงเรียกทิมขาน โภพียบุตรว่า พัยคฆปัชชะ และที่ได้ชื่อว่า “ทิมขานสูตร” เพราะว่าผู้เป็นเหตุแห่งพระสูตรนี้มีชื่อว่า “ทิมขาน” พระสูตรนี้กล่าวถึง ธรรมเพื่อประโยชน์สุขของผู้ครองเรือน มีเนื้อหาดังต่อไปนี้สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมของชาวโกริยะชื่อ กักรปัตตะ ใกล้เมืองโกริยะ ครั้งนั้นทิมขาน หรืออีกชื่อคือพัยคฆปัชชะ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลให้พระองค์แสดงธรรมที่เหมาะสมกับตนซึ่งยังเป็นคฤหัสถ์ บริโภคคาม ครองเรือน ทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้ อีกทั้งยินดีในเงินและทองอยู่ เพื่อประโยชน์และความสุขในโลกทั้งสอง คือในปัจจุบันและภายหน้าพระพุทธองค์ตรัสสอนในเรื่อง “ธรรม 4 ประการเพื่อประโยชน์” โดยแบ่งออกเป็น ประโยชน์สุขในปัจจุบัน และประโยชน์สุขในภายหน้า ดังนี้

ธรรม 4 ประการเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบัน

1) อุฏฐานสัมปทา คือ การเลี้ยงชีพด้วยการประกอบกิจการงานที่สุจริต เช่น กสิกรรม รับราชการขยันไม่เกียจคร้าน ประกอบด้วยปัญญาในการงานนั้น

- 2) อารักษสัมปทา คือ การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร และได้มาโดยชอบ
 - 3) กัลยาณมิตตตา คือ การคบหรือสนทนากับบุคคลที่บริสุทธิ์ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และศึกษาตามบุคคลนั้นในสิ่งที่บุคคลนั้นถึงพร้อม
 - 4) สมชีวิตา คือ การรู้ทางเจริญและทางเสื่อมแห่งทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ
- ทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ 4 ประการนั้น ประกอบไปด้วย การเป็นนักเลงหญิง นักเลงสุรา การพนันและมีมิตรสหายหรือเพื่อนชั่ว ส่วนทางเจริญแห่งโภคทรัพย์ 4 ประการนั้น คือ ไม่เป็นหญิง ไม่เป็นนักเลงสุรา ไม่เป็นนักเลงการพนัน และมีมิตรสหายหรือเพื่อนดี

ธรรม 4 ประการเพื่อประโยชน์สุขในภายหน้า

- 1) สัทธาสัมปทา คือ เป็นผู้มีความศรัทธา เชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคตว่า เป็นผู้เบิกบาน เป็นผู้จำแนกธรรม
 - 2) ศีลสัมปทา คือ เป็นผู้งดเว้นจากปาณาติบาต และงดเว้นจากการประพฤติดีศีลธรรม
 - 3) จาคะสัมปทา คือ เป็นผู้มั่งมีจิตปราศจากมลทิน คือความตระหนี่ มีจาคะอันปล่อยแล้วยินดีในการสละ การจำแนกทาน
 - 4) ปัญญาสัมปทา คือ เป็นผู้มั่งมีปัญญา ประกอบด้วยปัญญาที่เห็นความเกิดและความดับ เป็นอริยะ ชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ
- คนหมั่นในการทำงาน ไม่ประมาท จัดการงานเหมาะสม เลี้ยงชีพพอเหมาะ รักษาทรัพย์ที่หามาได้มีศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล รู้ถ้อยคำ ปราศจากความตระหนี่ ชำระทางสัมปรายกประโยชน์ เป็นนิตย ธรรม ๘ ประการดังกล่าวนี้ นำสุขมาให้ในโลกทั้งสองคือประโยชน์ในปัจจุบันนี้และความสุขในภายหน้า บุญคือจาคะนี้ ย่อมเจริญแก่ทุกผู้

3.3 อาทิสสูตร

อาทิสสูตรนี้ มาในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กล่าวถึงหลักการใช้โภคทรัพย์ โดยพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่อนาถปิณฑิก เศรษฐี มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ประโยชน์ที่จะพึงถือเอาจากโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความหมั่น ความขยัน ได้มาโดยธรรม มี 5 ประการ คือ 1) เลี้ยงตน มารดาบิดา บุตร ภรรยา ทาสกรรมกร และคนใช้ ให้เป็นสุข ให้มีหน้าบริหารตนให้เป็นสุขสำราญ 2) เลี้ยงมิตรสหายให้เป็นสุข ให้มีหน้า บริหารตนให้เป็นสุขสำราญ 3) ป้องกันอันตรายที่เกิดแต่ไฟ น้ำ พระราชา โจร หรือทายาตมผู้ไม่เป็นที่รัก ทำตนให้สวัสดิ 4) ทำพลี 5 อย่าง กล่าวคือ ญาติพลี (บำรุงญาติ) อดิพลี (ต้อนรับแขก) ปุพพเปตพลี (บำรุงญาติผู้ตายไปแล้ว คือ การทำบุญอุทิศกุศลให้) ราชพลี (บำรุงราชการ คือ การบริจาคทรัพย์ช่วยชาติ) และเทวดาพลี (บำรุงเทวดา คือ การทำบุญอุทิศให้เทวดา) 5) บำเพ็ญทักษิณา มีผลสูงเลิศ เกื้อกูลแก่สวรรค์ มีวิบาก เป็นสุข

ยังอารมณ์เลิศให้เป็นที่ไปด้วยดีในสมณพราหมณ์ ผู้เว้นจากความมัวเมาประมาท ตั้งอยู่ในขันติ และโสรจจะ ผู้มั่นคง ฝึกฝนตนให้สงบระงับดับกิเลส เมื่ออริยสาวกถือเอาประโยชน์จากโกศทรัพย์ 5 ประการนี้ แล้วโกศทรัพย์หมดสิ้นไป อริยสาวกนั้นย่อมไม่มีความเดือดร้อน เพราะอริยสาวกนั้นย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราได้ถือเอา ประโยชน์แต่โกศทรัพย์นั้นแล้ว ถ้าเมื่ออริยสาวกถือเอาประโยชน์จากโกศทรัพย์ 5 ประการนี้ โกศทรัพย์เจริญขึ้น อริยสาวกนั้นย่อมไม่มีความเดือดร้อน เพราะอริยสาวกนั้นย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราถือเอาประโยชน์แต่โกศทรัพย์นี้แล้ว และโกศทรัพย์ของเราก็เจริญขึ้น

3.4 ปัตตกัมมสูตร

ปัตตกัมมสูตรนี้ มาในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กล่าวถึงกรรมที่สมควรกระทำ โดยเนื้อหาในพระสูตรนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมแก่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ถึงธรรมที่น่าปรารถนาหาได้ยากในโลก ธรรมที่เป็นทางทำให้ได้ธรรมที่น่าปรารถนาดังกล่าว และได้ทรงแสดงถึงกรรมที่สมควร ที่ควรกระทำด้วยทรัพย์ที่หามาได้โดยชอบธรรม ดังต่อไปนี้

ธรรมที่น่าปรารถนาหาได้ยากในโลก 4 ประการ

- 1) ขอให้มิมีโกศทรัพย์เกิดขึ้น
- 2) ขอให้มียศ (บริวารสมบัติ) เกิดขึ้น
- 3) ขอให้มียูเยิน
- 4) ขอให้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ธรรม 4 ประการ ที่เป็นทางทำให้ได้ธรรมที่น่าปรารถนาดังกล่าว

- 1) ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา (สัทธาสัมปทา)
- 2) ความถึงพร้อมด้วยศีล (ศีลสัมปทา)
- 3) ความถึงพร้อมด้วยจาคะ (จาคสัมปทา)
- 4) ความถึงพร้อมด้วยปัญญา ปัญญาสัมปทา

กรรมที่สมควร 4 ประการ ที่ควรกระทำด้วยทรัพย์ที่หามาได้โดยชอบธรรม

- 1) เลี้ยงตนเอง เลี้ยงมารดาบิดา ข้าทาสบริวาร มิตรสหาย เป็นต้น ให้เป็นสุข
- 2) ใช้ทรัพย์ในการป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ
- 3) ใช้ทรัพย์ในการทำพิธีกรรม 5 อย่าง คือ สงเคราะห์ญาติ ต้อนรับแขก เป็นต้น
- 4) เจริญกุศลในสมณพราหมณ์ผู้ห่างไกลจากความประมาทมัวเมา

พระสูตรนี้ มีความคล้ายคลึงกับ “อาทियสูตร” คือกล่าวถึงเรื่องการใช้ทรัพย์ แต่ในสูตรนี้ก็แบ่งการใช้ทรัพย์ไว้ 4 ประเภท อีกทั้งยัง กล่าวถึงธรรมชาติของความสำเร็จของมนุษย์ และวิถีปฏิบัติ

ในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้ความปรารถนานั้นสำเร็จลุล่วงได้ พระสูตรนี้ จึงเป็นพระสูตรที่น่าศึกษาสำหรับคฤหัสถ์ทั้งหลาย เพราะในโลกนี้มีบุคคลอยู่หลายประเภท ซึ่งความคิดของแต่ละบุคคลนั้น มีความแตกต่างกันตามเหตุผล และประสบการณ์ จึงมีบุคคลมากมายที่พยายามจะทำความปรารถนาอันหาได้ยากทั้ง 4 ประการ ที่ได้กล่าวไว้ในพระสูตรนี้ให้สำเร็จ โดยใช้หนทางที่ผิดอันประกอบด้วยอกุศล

3.5 สุขสูตร

สุขสูตรนี้ มาในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นพระสูตรที่มีขนาดสั้น ว่าด้วยการปรารถนาความสุขพึงรักษาดี เนื้อความในพระสูตรมีดังต่อไปนี้

จริงอยู่ พระสูตรนี้พระผู้มีพระภาคตรัสแล้ว พระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคผู้เป็นพระอรหันต์ตรัสแล้ว เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บัณฑิตปรารถนาสุขประการนี้ พึงรักษาดี 3 ประการเป็นไฉน คือ บัณฑิตปรารถนาอยู่ว่า ขอความสรรเสริญจงมาถึงแก่เรา 1 ขอโภคสมบัติจงเกิดขึ้นแก่เรา 1 เมื่อตายไป เราจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ 1 พึงรักษาดีก่อนภิกษุทั้งหลาย บัณฑิตปรารถนาสุข 3 ประการนี้แล พึงรักษาดี ฯ”

3.6 อุกขสูตร

อุกขสูตรนี้ มาในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ว่าด้วยเรื่องของคุณสมบัติที่ดีสำหรับหญิงผู้ครองเรือน 5 ประการ กล่าวคือ สมัยหนึ่ง พระผู้พระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ชาตียาวัน เขตเมืองภัททิยะ ครั้งนั้น อุกขหเศรษฐี ได้เข้าไปเฝ้าพระตถาคต เพื่อทูลนิมนต์ถวายภัตตาหารเช้าในวันรุ่งขึ้น อุกขหเศรษฐีได้ถวายภัตตาหารภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ให้อิ่มหนำแล้วนั้น ก็ได้กราบทูลพระศาสดาว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ลูกสาวของข้าพระองค์ จักไปสู่ตระกูลของสามี ขอพระองค์ทรงกล่าวพร่ำสอน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อพวกเขาตลอดกาลนานเถิด” พระศาสดาได้ทรงตรัสถึงคุณสมบัติสำหรับหญิงผู้ครองเรือน 5 ประการ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532) ได้แก่

- 1) เธอทั้งหลายพึงสำเนียงว่า “จักเฝ้าปฏิบัติสามี ตื่นก่อนนอนที่หลัง เอาใจใส่สามีของตน”
- 2) เธอทั้งหลายพึงสำเนียงว่า “จักเคารพ สักการะ ต้อนรับ และดูแล ซึ่งมารดาบิดา ญาติสนิท มิตรสหาย สมณพราหมณ์ และผู้ที่สามีของเราเคารพ”
- 3) เธอทั้งหลายพึงสำเนียงว่า “จักไม่เกียจคร้านในกิจการงานทั้งหลายที่มีในเรือนของสามี”
- 4) เธอทั้งหลายพึงสำเนียงว่า “จักเอาใจใส่ดูแลบริวารของสามี”
- 5) เธอทั้งหลายพึงสำเนียงว่า “จักดูแลรักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้”

ครั้นสอนเสร็จแล้ว จึงได้ทรงประพันธ์ต่ออีกว่า “สตรีผู้เป็นบัณฑิต ย่อมไม่ดูหมิ่นสามีผู้มีความเพียร ขวนขวายเป็นนิตย์ เลี้ยงตนเองทุกเมื่อ ผู้ให้สิ่งที่ต้องการได้ทุกอย่าง ไม่ทำให้สามีขุ่นเคืองใจด้วยการแสดงหึงหวง ยกย่องทุกคนที่สามีเคารพเป็นคนขยันไม่เกียจคร้าน สงเคราะห์ข้างเคียงของสามี ปฏิบัติอุใจ รักษาทรัพย์ที่มีมาหมาได้ สตรีผู้ที่ประพลิตต่อสามีอย่างนี้จะเข้าถึงความเป็นเวทดาเหล่ามนาปากายิกา”

3.7 ตโยปุตตสูตร

ตโยปุตตสูตรนี้ มาในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , 2539) ว่าด้วยเรื่องบุตร 3 ประเภท โดยพระศาสดาได้ทรงตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุตร 3 จำพวกนี้มีปรากฏอยู่ใน 3 จำพวกเป็นไฉน คือ อติชาตบุตร อนุชาตบุตร อวชาตบุตร กล่าวคือ

- 1) อติชาตบุตร คือ มารดาและบิดาของบุตร เป็นผู้ทุศีล มีธรรมอันเลวทราม ส่วนบุตรมารดาและบิดาเหล่านั้น เป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม
- 2) อนุชาตบุตร คือ มารดาและบิดาของบุตร เป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม แม้นบุตรของมารดาและบิดาเหล่านั้น ก็เป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม
- 3) อวชาตบุตร คือ มารดาและบิดาของบุตร เป็นผู้ทุศีล มีธรรมอันเลวทราม ส่วนบุตรมารดาและบิดาเหล่านั้น เป็นผู้ทุศีล มีธรรมอันเลวทราม

หากพิจารณาเนื้อหาในพระสูตร กล่าวได้ว่า เป็นพระสูตรที่มุ่งสอนให้บิดามารดาที่มีบุตรพึงบอกสอนศีลธรรมและกัลยาณธรรมแก่บุตร เพื่อให้บุตรนั้นได้ชื่อว่าเป็นอนุชาตบุตร คือ เจริญศีลธรรมตามมารดาบิดา ส่วนบุตรนั้นก็พึงมุ่งปฏิบัติให้ดีที่สุดเพื่อเป็นอติชาตบุตร กล่าวคือ หากบิดามารดามีคุณธรรมก็พึงปฏิบัติตามท่าน และปฏิบัติ ให้ยิ่งขึ้นไป หากว่ามารดาบิดานั้นไม่มีศีลธรรม ก็พึงชักชวนทำให้ท่านมีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เพื่อทดแทนคุณของท่าน

3.8 มหานามลิจฉวีสูตร / กุมารลิจฉวีสูตร

มหานามลิจฉวีสูตรนี้ มาในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กล่าวถึงหลักธรรม 5 ประการของผู้ผู้นำที่จะนำไปสู่ความเจริญ หลักธรรม 5 ประการในพระสูตรนี้ คือ

- 1) กุลบุตรในโลกนี้สักการะ เคารพ นับถือ บูชามารดาบิดา
- 2) กุลบุตรในโลกนี้สักการะ เคารพ นับถือ บูชาบุตร ภรรยา ทาส กรรมกร และคนใช้
- 3) กุลบุตรในโลกนี้สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเพื่อนชาวนา และเพื่อนร่วมงาน
- 4) กุลบุตรในโลกนี้สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเวทดาผู้รับปลีกรรม
- 5) กุลบุตรในโลกนี้สักการะ เคารพ นับถือ บูชาสมณพราหมณ์

สักการะ เคารพ นับถือ ด้วยโศกทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร เก็บรวบรวมด้วย น้ำพักน้ำแรง ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม หรือจะเรียกอีกอย่างว่า ประพฤติปฏิบัติอย่าง เหมาะสมต่อบุคคลนั้น ๆ คือ รู้จักโอบอ้อมอารีต่อบุคคลทั้งหลาย ดังตอนท้ายของพระสูตรที่ได้กล่าว ไว้ว่า กุลบุตรผู้โอบอ้อมอารี มีศีล ย่อมทำการงานแทนมารดาบิดา บำเพ็ญประโยชน์แก่บุตร ภริยา แก่ ขนภายในครอบครัว แก่ผู้อาศัยเลี้ยงชีพ แก่ชนทั้งสองประเภท กุลบุตรผู้เป็นบัณฑิตเมื่ออยู่ครองเรือน โดยธรรม ย่อมยังความยินดีให้เกิดขึ้น แก่ญาติทั้งที่ล่วงลับไปทั้งที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน แก่สมณ พราหมณ์ เทวดา กุลบุตรนั้นครั้งบำเพ็ญกัลยาณธรรมแล้ว เป็นผู้ควรบูชาควรสรรเสริญบัณฑิต ทั้งหลายย่อมสรรเสริญเขาในโลกนี้ เขาละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงใจในสวรรค์ (พระมหาสากล สุภร เมธี และคณะ, 2564)

4. สรุป

พระสูตรทั้ง 7 พระสูตร ในปริจเฉทที่ 1 เนื้อหาในพระสูตรนี้มีเนื้อหาที่เหมาะสมแก่ผู้ที่ยังไม่ นับถือในพระพุทธศาสนา ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ได้ทรงจัดไว้เป็นหมวดหมู่ในปริจเฉทแรก ทั้งนี้ ผู้ที่ยังไม่นับถือในพระพุทธศาสนาแล้ว ก็สามารถที่จะศึกษาได้เช่นกัน โดยปริจเฉทนี้ ได้มีจำนวน พระ สูตรทั้งหมด 29 พระสูตร แต่เรานำมาเสนอให้ดูเพียงแค่ 7 พระสูตร เท่านั้น และได้สรุปคำสอน หรือ ใจความ พร้อมทั้งแหล่งที่มา ได้ดังต่อไปนี้

พระสูตรที่ 1 กาลามสูตร (อง.ติก.) : ว่าด้วยหลักความเชื่อ 10 ประการ เช่นพระสูตรแรก และลักษณะของบัณฑิต กล่าวคือ บัณฑิตย่อมชักชวนผู้คนให้ละ ความโลภ ความโกรธ ความหลง และ อุปกิเลส

พระสูตรที่ 2 ภัททิสสูตร (อง.จตุก.) : ว่าด้วยหลักความเชื่อ 10 ประการ กล่าวคือ พระพุทธ องค์ไม่ได้สอนให้เชื่อในสิ่งใดโดยง่าย แต่ให้พิจารณาโดยละเอียดและแยกคายเสียก่อนจึงเชื่อ

พระสูตรที่ 3 สีหสูตร (วิ.ม.) : ว่าด้วยหลักความเชื่อ 10 ประการ กล่าวคือ พระพุทธองค์ไม่ได้ สอนให้เชื่อในสิ่งใดโดยง่าย แต่ให้พิจารณาโดยละเอียดและแยกคายเสียก่อนจึงเชื่อ

พระสูตรที่ 4 จุนทสูตร (อง.ทสก.) : ว่าด้วยเรื่องกรรมบถ เทียบเคียงกับความสะอาด กล่าวคือ กุศลกรรมบถ คือ ความสะอาด และ อกุศลกรรมบถ คือ ความไม่สะอาด

พระสูตรที่ 5 อุชชยสูตร (อง.จตุก.) : ว่าด้วย ยัญญของพราหมณ์ โดยกล่าวว่ายัญญใดมีการฆ่าซึ่ง สัตว์ ยัญญนั้นพระอรียเจ้าไม่เกี่ยวข้อง ไม่สรรเสริญ ส่วนยัญญใดไม่มีการฆ่าสัตว์เป็นไปเพื่อเกื้อกูลพระอรีย เจ้าทั้งหลายย่อมสรรเสริญยัญญนั้น

พระสูตรที่ 6 มาตุโปสกสูตร (ส.ส.) : ว่าด้วยเรื่องการสรรเสริญการบำรุงดูแลมารดาและบิดา

พระสูตรที่ 7 ภิกขุสูตร (ส.ส.) : ว่าด้วยลักษณะความแตกต่างระหว่าง ผู้ขอของพราหมณ์ กับ ผู้ขอในทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ลุคคลในโลกนี้ละบุญและบาปเสียแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ ด้วยการพิจารณา บุคคลเหล่านั้นแล ชื่อว่า ภิกษุ

เนื้อหาในปริจเฉทที่ 2 นั้น เป็นพระสูตรต่าง ๆ โดยส่วนมากจะเป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อดำรงชีวิตของคฤหัสถ์ผู้นับถือพระพุทธศาสนา หรือที่เราทั้งหลายเรียกว่าอุบาสกอุบาสิกาใน สังคมให้มีความเจริญงอกงามตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา เป็นพระสูตรที่ตรัสถึงธรรมชาติของ บุคคลบนโลก หลักธรรมเพื่อความสามัคคี หลักในการแสวงหาโดยชอบ หลักการใช้และบริหารทรัพย์ ที่นำมาให้ศึกษา ทั้ง 8 พระสูตร ดังต่อไปนี้

พระสูตรที่ 1 สีคาโลวาทสูตร (ที.ปา.) : พระสูตรนี้พูดถึงวิธีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมของ คฤหัสถ์ โดยพระพุทธองค์ได้ตรัสในเรื่องของ กรรมกิเลส 4 อคติ 4 อบายมุข 5 โทษของอบายมุข 5 มิตรเทียม มิตรแท้ทิศ 5 การบำรุงทิศ 5 สังคหธรรม 4 และเรื่องการบริหารซึ่งทรัพย์

พระสูตรที่ 2 พัยคฆปัชชสูตร / ทิมชาญสูตร (อง อกุฏก.) : พระสูตรนี้ว่าด้วย หลักธรรม เพื่อ ประโยชน์สุขในปัจจุบันและในภายหน้า ได้แก่ อฏฐานสัมปทา อรักขสัมปทา กัลยาณมิตตตาสมวิตา สัทธาสัมปทา ศีลสัมปทา จากสัมปทา และปัญญาสัมปทา หากบุคคลใดปฏิบัติทำให้ถึงพร้อมบุคคล นั้น จะได้รับประโยชน์สุขในปัจจุบันและในภายหน้า

พระสูตรที่ 3 อาทียสูตร (องปญจก.) : พระสูตรนี้กล่าวถึงวิธีใช้โภคทรัพย์ไว้ 5 ประการ คือ ใช้ เลี้ยงตนครอบครัว และข้าทาสบริวาร 1 ใช้เลี้ยงมิตรสหายให้เป็นสุข 1 ใช้ป้องกันอันตรายทำให้ตน ปลอดภัย 1 ใช้ทำพลีทั้ง 5 มีการบำรุงญาติ ต้อนรับแขก และทำบุญถึงผู้ตาย เป็นต้น 1 และใช้บำรุง สมณพราหมณ์ผู้เว้นจากความไม่ประมาท ผู้ฝึกตนสู่หนทางดับทุกข์

พระสูตรที่ 4 ปัตตกัมมสูตร (อง จตุก.) : พระสูตรนี้มีความคล้ายคลึงกับ “อาทียสูตร” คือ กล่าวถึงเรื่องการใช้ทรัพย์ แต่ในสูตรนี้แบ่งการใช้ทรัพย์ไว้ 4 ประเภท อีกทั้งยังกล่าวถึงธรรมชาติความ พรารถนาของมนุษย์ และวิธีปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้ความปรารถนานั้นสำเร็จลุล่วงได้

พระสูตรที่ 5 สุขสูตร (ขุ.อิติ) : พระสูตรนี้ว่าด้วยการปรารถนาความสุขพึงรักษาศีล กล่าวคือ บัณฑิตปรารถนาความสรรเสริญ โภคสมบัติ และเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ พึงรักษาศีล

พระสูตรที่ 8 มหานามลิจฉวีสูตร / กุมารลิจฉวีสูตร (อง ปญจก.) : พระสูตรนี้กล่าวถึง หลักธรรมของผู้นำที่จะนำไปสู่ความเจริญ ได้แก่ กุลบุตรในโลกนี้สักการะ เคารพ นับถือ บูชามารดา บิดา บุตร ภรรยา ทาส กรรมกร คนใช้ มิตรสหาย เทวดา และสมณพราหมณ์ โดยคำว่า สักการะ เคารพ นับถือ บูชาในที่นี้ หมายรวมถึงการดูแลให้คนทั้งหลายเหล่านั้นมีความสุขกายสบายใจ

พระสูตรที่ 12 อุกขหสูตร (องปญจก.) กล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีสำหรับหญิงผู้ครองเรือน 5 ประการ คือ 1) ให้ระลึกเสมอว่าจักตื่นก่อนนอนหลังและเอาใจใส่สามี 2) จักเคารพซึ่งมารดาบิดาญาติ

มิตร สมณพราหมณ์ และผู้ที่สามีสามีของเราเคารพ 3) จักไม่เกียจคร้าน 4) จักเอาใจใส่ดูแลบริวารของสามี
5) จักดูแลรักษาทรัพย์สมบัติที่สามีสามีหามาได้ สตรีผู้ที่ประพฤติด่อสามีอย่างนี้ย่อมมีความเจริญ

พระสูตรที่ 19 ตโยปุตตสูตร (ขุ.อิติ) : ว่าด้วยลักษณะบุตร 3 ประเภท ได้แก่ อติชาตบุตร
อนุชาตบุตร และอวชาตบุตร มารดาบิดาที่มีบุตรจึงบอกสอนซึ่งศีลธรรม เพื่อให้บุตรนั้นได้ชื่อว่าเป็น
อนุชาตบุตร ส่วนบุตรนั้นก็พึงมุ่งปฏิบัติให้ดีที่สุดเพื่อเป็นอติชาตบุตรหรืออนุชาตบุตร

5. เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์วิญญาน.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). ธรรมนูญกฎธรรมาภิบาล ปฐม-ทศโย ภาโค ฉบับมหาจุฬาฯ.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสมณเจ้ากรมพระนายนวชิรญาณวโรรส. (2472). สิงคาลโฆวาทสูตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิ
พรรตธนากร.

พระมหาสากล สุภรเมธี, พระมหาใจสิงห์ เกื้อนศรี, สงวนหล้า โพนทัน, สุภาพร คำสุกร, & ทองเปลือ
ง อภัยวงศ์. (2564). สังคมอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญา. วารสารวันมัญเฑียรพุทธศาสตร์
ปริทรรศน์, 8(2), 87-102.